СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVII. Ч. 64. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 19-го БЕРЕЗНЯ 1949. — No. 64. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, MARCH 19, 1949. VOL. LVII.

ТРИ ЦЕНТИ в Зл. Д. Америки; ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном. — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the United States; FIVE CENTS Elsewhere

БУДУТЬ УЧИТИ В ШКОЛАХ КРИТИЧНОГО ВІДНОШЕННЯ ДО КОМУНІЗМУ

Вашингтон, 17 березня. — Краєве Виховне Товариство оприлюднює, що його Комісія Виховної Політики склала начерк вказівок для американських шкіл, як треба поводитися, щоб віднести перемогу у холодній війні проти Советського Союзу. Д-р Джан К. Нортон, головаВиховного Товариства, є того переконання, що холодна війна триватиме ще так довго, аж теперішні шкільні діти стануть дозрілими. Тому вчителі повинні звертати увагу дітей на те, яку відповідальність переберуть вони на себе в майбутності. Точна програма прокомуністичного навчання буде готова до оприлюднення, щойно впродовж шости тижнів. Вона буде подана до відома цілого вчительства як дороговказ, якого їм треба придержуватися при обговорюванні засад закордонної політики Злучених Держав. — У випрацюванні вказівок Комісії Виховної Політики беруть участь 20 провідних виховників. Крім предсідника, д-ра Нортона є там теж ген. Двайт Д. Айзенгавер, теперішній президент університету Колумбія в Ню Йорку; Вилйем Джансен, ,суперіденс шкіл у Ню Йорку; О. С. КармайкелСпінніні, суперінтендент шкіл в Рочестер, Н.Й.

ШКІЛЬНА РАДА В НЮ ЙОРКУ ЗА ВИКЛЮЧЕННЯ КОМУНІСТІВ УЧИТЕЛІВ.

Ню Йорк. — Шкільна Рада на звичайнім місячнім засіданні ухвалила одноголосно резолюцію, щоб підтримати стейтовий законопроєкт, який має на цілі виключити зі всіх шкіл у стейтах таких учителів, які належать до підривних організацій. Ухвала перейшла всупереч протестів, кількох організацій, включаючи бруклинський відділ Комуністичної партії й учительську юнію.

МІЛЬЙОН НОВИХ СТАНКІВ ПРАЦІ В ТРАВНІ.

Шікаго. — Затруднення робітників зросте з кінцем квітня на повний мільйон робітників, як це виявив асистент секретаря праці, Джан В. Гібсон. „Улітку число джабів дійде до висоти 60,000,000" — сказав Гібсон.

ДЕНІС ВІДКИНУВ СВОГО АДВОКАТА В ПРОЦЕСІ ПРОТИ КОМУНІСТІВ.

Ню Йорк. — Юджин Деніс, генеральний секретар Комуністичної партії, обвинувачений разом з 10 іншими комуністичними провідниками перед федеральним судом, передав судді на письмі заяву, що він відкидає всіх дотеперішніх своїх адвокатів і боронити буде себе самий. Судді Гарольд Р. Медина звернув підсудному увагу, що він не буде мати права робити внесків в справах процедури і буде міг промовляти тільки для своєї оборони. Денніс відповів, що він про це знає. Суддя рішив, що приймає його заяву до відома, одначе застерігає собі право зміни думки в майбутності. Знавці пояснюють тактику Дениса як підготову до виголошування довгих промов в суді для пропаганди комунізму. — Інші оборонці заповіли, що вони поставлять ще раз домагання, щоб відложити розправу на 90 днів, коли вже судейська лава готова до вислухання доказів, знавців ісвідків.

ПРЕСОВІ БЮРА ЗБРОЙНИХ СИЛ ЗІЛЛЮТЬСЯ В ОДНО.

Вашингтон. — З огляду, що в конгресі появляються раз-у-раз протести проти оприлюднювання інформацій про оборону країни, секретар оборони Джеймс Форестал видав наказ, щоб пресові бюра поодиноких ділянок збройних сил зіллялися в одно до 31 березня. Тепер подають вісті до преси такі поодинокі відділи: армія, маринарка, Рада Амуниції, Рада Дослідів і Розвитку і поодинокі генеральні штаби. Внаслідок таких публікацій дістаються до преси вісті, які повинні бути довірочними з огляду на підготову до оборони. Цьому може зарадити тільки одно пресове бюро, під контролею секретаря оборони.

АМЕРИКАНСЬКА ПІДГОТОВА ДО ОБОРОНИ ПОМОГЛА ПРИ ВТРИМАННІ МИРУ — ФОРЕСТАЛ.

Ню Йорк. — З нагоди Дня св. Петрика виголосив промову на обіді Приятельських Синів ім св. Петрика в готелі Астор секретар оборони Дж. Форестал. Він заявив, що зріст військової сили впродовж останніх дванадцяти місяців поправив вигляди на міжнародний мир. Тому, що Форестал має уступити зі свого становища вже з кінцем біжучого місяця, він заявив, що його змаганням впродовж 8 з половиною років праці на становищі секретаря війни було скріпити американську армію для забезпечення миру. Він виходив з того заложення, що тільки забезпечення країни проти наїзду зможе збільшити добробут народу. — З нагоди Дня св. Петрика відбулася в Ню Йорку традиційна парада ірляндських організацій вулицями міста. У ній взяли участь 75,000 учасників, а параді приглядалися мільйон і три четвертини осіб. Кажуть, що це була найбільша парада айршів у Ню Йорку впродовж 165 років.

КОМПРОМІСОВА РЕЗОЛЮЦІЯ ДЛЯ ВИКЛЮЧЕННЯ ОБСТРУКЦІЇ В СЕНАТІ.

Вашингтон. — Після понад дванадцятигодинної безперивної дискусії в сенаті покінчено 16-денну обструкцію південних сенаторів в коаліції з деякими републиканцями проти цілковитого виключення обструкції в майбутності. У голосуванні 63 сенатори проти 23 прийняли резолюцію, щоб виключити обструкцію проти усяких справ, за винятком обструкції проти самого правила, коли дві третини сенаторів заявлять, що обструкція недозволена. Ця резолюція є тільки вияснення правила з 1917 р., в якому сказано, що дві третини сенату може виключити обструкцію, але тоді не було точно зясоване, що тільки обструкцію проти якоїсь справи, а не проти самої свободи вести обструкцію.

ВІДГОМІН БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ БРЕХНІ НА „СВОБОДУ" ПІД ЧАС ПРОЦЕСУ КРАВЧЕНКА В ПАРИЖІ

Судовий процес Віктора Кравченка, автора книжки „Я вибрав волю", в Парижі проти французького комуністичного тижневика „Летр Франсе" за обиду, потвердив в цілій повноті і перед цілим світом не тільки всю грозу неволі, нужди, терору і смерти під большевицьким режимом в Советському Союзі, але щераз виявив всі ції нікчемні методи брехні і наклепів, що ними воюють большевицькі п'яті колони в світі. Большевицькі брехні і наклепи на „Свободу" та її редакцію під час війни і сезонових „медових місяців" пробольшевицьких сентиментів в цій країні, найшли тепер знову свою заслужену кару. Як свого часу повідомлено, головним большевицьким „свідком" проти Кравченка виступив на суді в Парижі відомий большевицький брехун і пашквіліст проти американських українців, Алберт Кан. Він „свідчив", що Кравченко написав свою книжку на замовлення „фашистської пропагандивної організації", створеної меншістю „величезної української групи в Америці". При цьому Кан обіцяв представити листи з департаменту стейту, які мали б піддержати його твердження, що Кравченко є „агентом українських фашистів". Алберт Кан, редактор газети „Ди Авр", яку Каліфорнійський Комітет не-аме-

(Докінчення на стор. 4-тій)

В УКРАЇНІ НАЙКРАЩЕ ЗОРГАНІЗОВАНЕ ПРОТИ-БОЛЬШЕВИЦЬКЕ ПІДПІЛЛЯ.

Нюйорський „Джорнел Америкен" з 16-го березня надрукував довгу статтю Чалі Нікербокер-а про його розмову з „Барбароссою" (Червоною Бородою), іменно німцем Едвардом фон Роткірхом, керівником проти-большевицького підпілля в Німеччині. За голову Роткірха Совєти мали назначити 10,000,000 золотих карбованців нагороди. Оповідаючи широко про організацію проти-большевицького підпілля в поодиноких зайнятих Совєтами країнах, Роткірх твердив, що „найкраще ворганізоване проти-большевицьке підпілля існує в Україні". Він в дальшому твердив, що „українські повстанці, між якими є багато бувших вояків совєтської армії, що були попали в німецький полон та для яких поворот в Росію означав би смерть, є озброєні важкою артилерією, танками та легким моторизованим вирядом".

У МЕКСИКУ ПРОВІРЮЮТЬ КРАДІЖ УРАНУ З АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛЯБОРАТОРІЇ

Місто Мексик, 17 березня — Тайна мексиканська поліція виявила, що їй удалося дістати в свої руки малий циліндер урану, який, на її думку, хтось украв був в атомічній лябораторії Злучених Держав. Поліція не подає подробиць, кажучи, що це тайна уряду Злучених Держав. Покликуючися на заяву голови мексиканської комісії атомової сили, поліція каже, що в циліндрі находиться чистий уран 235, отже такий, якого вживають до виробу атомової бомби і який можна було дістати тільки в американській лябораторії. Тут панує здогад, що в американській комісії атомової енергії зайшов випадок недогляду, коли можна було звідти вивезти такий тайний матеріял для виробу атомової бомби, як уран. Агенти американського Федерального Бюра Інвестигації, приділені до американської амбасади в Мексику, прослідують цю справу, одначе не дають ніякого вияснення. Вони кажуть, що оповістка має вийти з Вашингтону.

НА „ІРНІ ПАЙЛ" ПРИЇЖДЖАЄ 126 УКРАЇНЦІВ СТАРАННЯМ З.У.А.Д.К.

Филаделфія, 18. березня. — З канцелярії ЗУАДКомітету повідомляють, що черговим транспортом нових імігрантів до цеї країни, який в дні 10-го березня вихав на пароплаві „Ирні Пайл" з Гамбургу та приїзд якого заповіджений до порту в Ню Йорку в дні 20-го березня, їде старанням цего Комітету 126 українців. Їх поіменний список в цьому числі „Свободи" на стор. 4-тій.

БОЛІВІЯ ВИДВИГАЄ В О.Н. СПРАВУ КАРД. МІНДСЕНТІ

Лейк Соксес, Н. Й., 18. березня. — Представник Болівії запропонував вчора, щоби Генеральна Асамблея Об'єднаних Націй на найблищій сесії в Ню Йорку розглянула справу кардинала Йозефа Міндсенті, засудженого недавно большевицьким судом в Будапешті на досмертну тюрму під закидом зради і шпигунства. Болівійський представник, Едуардо Анзе Матієнсо, вважає, що Генеральна Асамблея повинна розглянути цю справу згідно з постановами чартеру про респектування людських прав, бо хоча Мадярщина не є членом ОН, вона — по думці цего представника — „морально зобов'язана" поступати згідно з чартером цеї світової організації. Загально вважається, що резолюція Болівії в цій справі дістане потрібну більшість голосів. З Будапешту повідомляють, що кардинал Міндсенті тепер хворий та перебуває в тюремній лікарні.

НА КОРЕЇ ВБИЛИ ЖІНКУ АМЕРИКАНСЬКОГО МІСІОНАРА.

Сеул, Корея, 18. березня — Невідомі корейські злочинці вбили тут вчора жінку визначного американського місіонара і виховника, Г. Г. Андервуда. Поліції ще не пощастило ані зловити вбивників ані встановити мотивів злочину.

ГОЛОВНІ КОНТРОЛЬОРИ У.Н.С. ПРИ ЗУСТРІЧІ НОВИХ ІМІГРАНТІВ

Головні контрольори Українського Народного Союзу: Дмитро Капітула з МекАду, Па.; Володимир Гірняк з Торонто, Онт., Канада; д-р Амвросій Кібзей з Дітройту, Міш.; Іван Іванчук з Дітройту, Міш., та Степан Куропась з Шикаго, Ілл., що власне тепер переводять контролю діловодства, майна та організаційного життя цеї великої української інституції, скористали з нагоди приїзду транспорту нових імігрантів на пароплаві „Дженерал Гаан" до нюйорського порту в дні 17-го березня та в товаристві головного секретаря НУСоюзу, Дмитра Галичина, вийшли назустріч понад двом сотням українців, що приїхали старанням ЗУАДКомітету та інших допомогових агенцій на постійне поселення на цій вільній землі. В порті всі зв'язані з приїздом українців формальності полагоджували представники і представниці місцевого Переселенчого Осередку та централі ЗУАДКомітету. Теж і цим разом назустріч українським імігрантам на фарми в стейті Меріленд приїхали представники стейтових властей. Головні контрольори УНСоюзу, з відзнаками і опасками ЗУАДКомітету, допомагали при полагодженні формальностей, живо інтересуючись при цьому особами та дотеперішньою і майбутньою долею нових імігрантів. Приявність Головної Контролі та члена Екзекутивного Комітету цеї найбільшої української організації в Америці, Українського Народного Союзу, надала українському „дескові" в порті ще більшого значення та звернула на нього ще більшу увагу американських та інших представників.

Українська група, що приїхала цим транспортом, знову творила найбільший відсоток в порівнанні зі всіми іншими етнічними групами.

Перший повітряний транспорт українців.

На пятницю 18 березня пополудні заповіджений перший приїзд українських імігрантів зі скитальщини літаком на майдан Ля Гвардія під Ню Йорком. Переселенчий Осередок у Ню Йорку мусить поширити працю й на цю нову ділянку, тому надіється більшого числа громадян і громадянок на нараді в шкільній авдиторії в неділю 20 березня в год. 2 сполудня, щоб обговорити способи такої праці.

ПРОТЕСТИ В КОНГРЕСІ ПРОТИ ВІЗ ДЛЯ БОЛЬШЕВИКІВ

Вашингтон. — В палаті репрезентантів започатковано кампанію з протестом проти допущення до Злучених Держав на так званий „мировий" конгрес делегатів з совєтських країн. Советський музичний композитор, Дмитро Шостакович, є найбільш визначним делегатом з закордону. Конгресмени критикують департамент стейту за видання віз на пашпорти советських висланців, яким дорогу до Америки платять їхні державні уряди.

ПРОГОЛОШЕНО ПОСТАНОВИ АТЛАНТІЙСЬКОГО ПАКТУ

Вашингтон, 18. березня. — Сьогодні в полудне подано до публичного відома текст проєктованого Антлантійського пакту, що має бути підписаний у Вашингтоні в дні 4-го квітня. Текст договору проголошено через пресу і радіо рівночасно в усіх заінтересованих країнах. На дві години перед проголошенням тексту державний секретар Дін Ачесон відбув пресову конференцію та давав вияснення на поодинокі запитання кореспондентів. Дословний текст пакту буде поданий в черговому виданні цього щоденника. В державному департаменті рівночасно вияснили, що Злучені Держави, які на підставі Атлантійського пакту стануть великим арсеналом постачання зброї західно-европейським країнам, починаючи від 1-го липня цього року, віддаватимуть дальше першенство передбаченій пляном Маршала програмі европейської відбудови. Постачання зброї не противорічитиме і не матиме впливу на американське заспокоювання інших господарських потреб европейських країн. Рівночасно з текстом Атлантійського пакту приготовано широку програму американського постачання зброї не тільки тим країнам, які приступлять до цего пакту, але правдоподібно і всім іншим, незалежність і оборона яких має вітальне значення для Америки та інших договірних країн. При цьому вияснюється, що постачання американської зброї, яке на підставі Атлантійського пакту почнеться вже з днем 1-го липня, буде призначене в першому році тільки для тих західно-европейських дивізій, які вже існують і не матиме на меті їх безпосереднє збільшення.

ІТАЛІЯ, ПОРТУГАЛІЯ, ДАНІЯ І ІСЛЯНДІЯ ЗАПРОШЕНІ ДО АТЛАНТІЙСЬКОГО ПАКТУ.

Вашингтон, 18. березня. — З державного департаменту потверджено вістку про висилку запрошень в справі приступлення до Атлантійського пакту урядам Італії, Данії, Португалії та Ісляндії. Представники цих чотирьох країн вже обговорювали цю справу в Вашингтоні і на їх участь в пакті погодились теж всі інші заінтересовані країни. Підкреслюється, що запрошення до пакту вислано тільки тим країнам, крім ініціятивних, які раніше в будь-якій формі висловили своє виразне бажання приступити до пакту.

ШУМАН ПРОМОВЛЯТИМЕ ДО ФРАНЦУЗЬКОГО НАРОДУ.

Париж, 18 березня. — У зв'язку з проголошенням тексту Атлантійського пакту, французький міністер закордонних справ Роберт Шуман промовлятиме сьогодні ввечорі до французького народу, даючи йому вияснення самого пакту та його значення для Франції і для цілого світу. Виступ Шумана започатковує в цій справі кампанію серед французів, які досі ще відносно мало поінформовані про цілу справу. В найблищий вівторок французький парлямент почне дебати над пактом. Тимчасом, комуністи зі свого боку плянують та вже розгорнули широку пропагандивну акцію проти участи Франції в цьому договорі.

В ІТАЛІЇ ОДИН ВБИТИЙ І 14 РАНЕНИХ В ЗАВОРУШЕННЯХ ПРОТИ АТЛ. ПАКТУ.

Рим, 18 березня. — Комуністична п'ята колона в Італії почала вчора масові заворушення проти участи цеї країни в Атлантійському пакті. В цілому ряді міст відбулися вуличні демонстрації, получені з місцевими страйками. Під час демонстрацій прийшло в багатьох місцевостях до зудару з поліцією та прихильниками пакту. В промисловому місті Терні, на північ від Риму, під час демонстрацій большевики кидали бомби, від яких віднесли рани 10 полісменів. Поліція відповіла вогнем, вбиваючи одного демонстранта і чотирьох поранивши. Сутички між демонстрантами і поліцією відбулися теж в Римі, Медіолані та інших містах. Директор поліції в Римі заявив, що тільки завдяки рішучій інтервенції поліції пощастило відповідно присмирити підбурену комуністичну товпу.

ЗАПОВІДАЮТЬ КОНФЕРЕНЦІЮ „ТРЬОХ ВЕЛИКИХ" В СПРАВІ НІМЕЧЧИНИ.

Берлін, 18 березня. — З поінформованих джерел тут заявляють, що французька тактика припізнювання кінцевого встановлення західно-німецької федеративної держави викликала несмак та стурбування в американських і британських урядових колах. У висліді, американське військове управління вважає, що для кінцевого полагодження тих справ та для повної координації західної політики в Німеччині є необхідна зустріч міністрів закордонних справ Америки, Британії і Франції. До того часу немає багато виглядів на полагодження справи та встановлення німецької держави буде знову відложене.

СПОКІЙ В ЮГОСЛАВІЇ ЗАПЕРЕЧУЄ ВІСТКИ ПРО МОЖЛИВІСТЬ АГРЕСІЇ.

Белград, 18 березня. — Закордонні спостерігачі стверджують відсутність будьякої нервозности та практичної підготовки, що виправдували б вістки про концентрацію совєтських військ на кордонах цеї країни з Угорщиною і Болгарією. Навпаки, тут вважається, що Москва та Комінформ самі поширюють такі вістки, щоби ними тероризувати Югославію.

МАДЯРІВ ЗНОВУ СУДИТИМУТЬ ЗА ШПИГУНСТВО В КОРИСТЬ АМЕРИКИ.

Будапешт, 18 березня. — В Угорщині знову переведено цілий ряд арештів між офіцерами армії та іхніми здогадними цивільними спільниками, закидуючи їм шпигунство в користь Америки. В коротному часі вони будуть поставлені перед судом.

НОВІ ДЖЕРЕЛА НАФТИ В АВСТРІЇ.

Відень, 18 березня. — Совєтська мінерологічна комісія мала відкрити нові джерела нафти в австрійській місцевості Мацен, 20 миль на північ від Відня.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

БІЛИЙ ДІМ І КОНГРЕС

Президент Труман назвав був попередній 80-тий конгрес другим з ряду найгіршим у цілій історії Злучених Держав. Сумніваємось, чи так дійсно є, але розуміємо, чому президент ужив таких гірких та гострих слів. Багато законопроєктів, які президент Труман предкладав попередньому конгресові до ухвалення, провалились, хоч були добрі й мали на увазі загальне добро. Вину за це спихав президент на „республиканську більшість" в палаті репрезентантів. Населення взяло це під увагу і при останніх виборах не тільки вибрало Трумана президентом країни, але й дало йому демократичну більшість в обидвох палатах конгресу. Як тільки проголошено вислід виборів, який загально беручи, був великою несподіванкою, усі газети розписались про „особисту" перемогу Трумана, як і про те, що він тепер стане цілковитим „босом" у Демократичній партії й в 81-му конгресі переведе все це, чого не міг перевести в попередньому. Вкінці, як загально говорено, прийде вже раз до повної гармонії між Білим Домом і Конгресом, себто між адміністративною і законодатною владами. А це нині дуже важне не тільки з огляду на добро Злучених Держав, але теж й світу, що поставив цю країну в проводі змагань до здобуття і закріплення демократичних свобід у всіх країнах.

На жаль ці сподівання покищо не сповнились. „Ідеальний" 81-ший конгрес з повною демократичною більшістю завдав уже на самому початку демократичному президентові не менше клопотів, ніж їх завдав 80-тий конгрес. Нараховують уже тепер в Конгресі три великі поразки президента, з яких найважнішою треба вважати заяву демократичного сенатського лідера в справі законопроєкту про горожанські свободи. Сенатор Скат В. Лукас заявив, що цей законопроєкт навіть не прийде під обради 81-го конгресу. Сталося це, казав він, з вини південних демократів і республиканців.

Це є велика поразка. Щодо громадських свобід Труман є ріщучо щирий і свідомий того, що тут йдеться про щось більше, як признання права голосування кілька сот тисячам нігрів на Півдні, яке їм справедливо належиться, чи навіть ліквідацію ганебних випадків з лінчами. Це є питання, чи біла раса є спосібна вивязуватись справедливо й чесно з провідної ролі в світі й боротьби з неволею і варварством тоталітаризмів.

Так думає про цю справу президент і так думає про це подавляюча більшість американців, включно з їхніми представниками в конгресі. Проте, як бачимо, законопроєкт про громадянські свободи в цьому конгресі вже так якби перепав, не зважаючи на велику шкоду, яку через те завдасться не тільки Америці, але й ідеалам свободи в цілому світі, бож вороги свободи використають це на боротьбу з Америкою та її свободолюбними плянами світового замирення.

На тім можна б скінчити наші завваги щодо цеї справи, коли б не те, що в цьому всьому є теж і дещо вини самого президента. Він по виборі зачав бути надто певним своєї особистої переваги, виходячи з цього заложення, що нарід дав йому право й до цього. Це викликало деякі побоювання в конгресі, особливо серед республиканців, що то постійно „бунтувались" проти „диктатури" Рузвелта. Тому саме республиканці готові тепер лучитись з кожною демократичною опозицію, щоб тільки не допустити до „диктатури" Трумана. Тому пішли тепер разом з південними демократами навіть такі поступові республиканці як сенатор Ванденберг.

Зарада тому: ближчі й тактовніші відносини між Білим Домом і Конгресом.

Ще одна „основна проблема"

Розгорнена на сторінках цього щоденника дискусія на тему таких основних проблем, як стан і наставлення великої маси поневоленого українського народу та на тему взаємовідношення між самими українцями і за визначення їх відношення до сусідніх народів під кутом взаємного добра та потреб і вимог часу, вже викликала відносно широкий відгомін серед читачів. Майже кожного дня пошта приносить нові голоси на цю тему, що тільки підкреслює всебічну актуальність заторкнених проблем та загальне заінтересування ними. Але при цьому видвигається рівночасно ще одну „основну проблему", іменно, наявну потребу такої дискусії та її форм і межів.

Докищо, ми ще не думаємо забирати голосу до самої дискутованої проблеми, ще далеко не вичерпавши голосів інших дискутантів. Ми хочемо тільки звернути увагу на деякі основні принціпи самої публичної дискусії, що їх або не знає, або не респектує велика частина тих, що надсилали нам свої голоси.

Завданням публичної дискусії є, очевидно, публичне обговорення одної чи другої проблеми та відповідні висновки. Це своєрідня провірка публичної опінії та загальних побажань, щоби опісля їх можна було придержуватися в практичному поступуванні. Чим більше людей забирає голос в дискусії, тим вона інтереснійша і тим кращі та повніші результати вона може принести. Отже, якщо вже публичні дискусії відкривається, то кожний громадянин має не тільки право, але й обов'язок забрати в ній голос та висловити свою думку і своє побажання. Публична дискусія — це прастара демократична форма обговорювання спільних справ. Вона має допомогти насамперед пізнати відповідну проблему і опісля її розв'язати. Тільки основна провірка і пізнання одного чи другого недомагання допоможуть поставити правильну діягнозу і в потребі записати правильний лік.

Тимчасом, деяка частина наших дискутантів виявила взагалі свої застереження щодо такої дискусії. Вони — як виглядало б — бояться подивитись дійсности ввічі. Мовляв, відкриваючи публичну правду, ми можемо тільки дати нашим ворогам аргумент проти нас. Становище помилкове і недопускаєме. Хворобу і недомагання треба лікувати, а не закривати їх. Те саме в суспільному житті. Історії ніхто не обдурить, закриваючи факти. Навпаки, тим можна обдурити тільки себе самого. А ствердження одного чи другого негативного факту, ще далеко не значить погоджуватись ним. Навпаки, його стверджується на те, щоби з ним боротись та його поліпшити. Автім, потреба публичної дискусії над основними проблемами така наявна, що було б зайво над цим довше розводитися.

Але ми маємо інше застереження щодо деяких надісланих нам досі дискусійних голосів. Першусього — річевість. Идеться насамперед про те, щоби ствердити дійсне наставлення та дійсні бажання українського народу сьогодні та щоби зробити це з найбільшою об'єктивністю. Тимчасом, деяка частина дискутантів ані не турбується дійсним станом, ані його причинами, тільки ластьсо — чому так не є, як вони собі того бажають, або як повинно бути. В цьому грішить найбільша кількість дискутантів.

Друга велика недостача в надісланих голосах — це форма. Замість дискутувати, вони лаються, вони „розставляють по кутах" своїх опонентів, тільки тому, що ті поважились мати іншу думку. Вони, часто, навіть не заторкують обговорюваної проблеми, а тільки останніми словами лають самих дискутантів, зраджуючи тим тільки власну громадську невиробленість.

Майже всі дискутанти забувають, що бувають різні погляди на одну й ту саму справу та що людина, а навіть частина громадянства можуть помилятись. Властне завданням публичної дискусії є вияснити ці евентуальні помилки. Помилитись в погляді на одну чи іншу справу ще далеко не є гріхом, але натомість є гріхом, а в деяких випадках навіть злочином було б ту саму виявлену помилку обстоювати. Більшості надісланих нам досі дискусійних голосів бракує того найбільш можливого в обставинах спокою і об'єктивности в підході та оцінці обговорюваних проблем, що є першою передумовою публичної дискусії. Тим самим, вже початок дискусії над „основними проблемами" виявив ще одну „основну проблему", іменно факт, що велика частина дискутантів ще — як і не прикро це ствердити — не розуміє цілі й ваги самої публичної дискусії, не кажучи вже про їх вміння та можність розв'язувати таким порядком громадські проблеми. Ціла маса надісланих дискусійних голосів тільки переконує нас, як дуже нам потрібна публична дискусія.

Ясно, що між тими усіми негативними спостереженнями не бракує теж багато наскрізь позитивних проявів.

Дискусію ми будемо продовжувати, зберігаючи основні вимоги загально прийнятих норм публичної дискусії і будемо поміщувати тільки ті голоси, що своєю формою цим вимогам відповідають. Маємо всі підстави думати, що ця дискусія в своєму кінцевому результаті причиниться до „прочищення атмосфери", висвітлить обговорювані „основні проблеми" та допоможе найти для них таку розв'язку, якої вимагає добро української справи.

Микола Чубатий.

Етнічні та територіяльні українці

Дискусія, що саме тепер ведеться на сторінках „Свободи" на тему „Основних Проблем", обертається в крайностях, з яких кожна є небезпечною для інтересів української нації. Східні українці, яким большевицька система залила гарячого сала за шкуру, видять в большевизмі одиноке лихо українського народу. Не стане його, так, по їх думці, настане „кращий світ", „Золотий Вік". Овідія, де вовк пасеться на траві з ягнятком, а всі противенства світу зникають самі собою.

На ділі так не є, бо навіть сам большевизм має в собі дві сторони медалі — одну атеїстичну, антигуманну систему терору та другу — російський націоналізм та імперіялізм. Зникне перше лихо, остане друге й Україна буде в ярмі так само, як була за і перед большевизмом. Відношення противбольшевицьких росіян не дає ніяких ілюзій, щоб по поваленні большевицької системи в Україні настав рай. Без боротьби певно не обійдеться. І по поваленні большевизму український нарід мусить бути дуже чуйним на діяння своїх сусідів. Саме брак такої чуйности з боку українців в часі Російської Революції принесло панування червоних росіян над Україною. Тої похибки український нарід не сміє вдруге повторити.

Та мало що не в такій самій однобічності порушується противний погляд, який видить у всіх росіянах та національних меншинах в Україні тільки самих ворогів. Так не є. Сама тільки обставина, що хтось говорить по-українськи не дає йому ще легітимації українського патріотизму, як і ця обставина, що хтось з мешканців України не говорить українською мовою, не є доказом його ворожої постави до України.

Жахлива большевицька дійсність склонює одних українців видіти в комунізмі одиноке зло, поза яким немає другого. Так само для других, передовсім західних українців, яким дошкулював до живого шовінізм неукраїнського населення України та його постійна солідарність зі заграничним ворогом України, приневолює їх набирати переконання, що неукраїнські мешканці України вже самою своєю істотою є ворогами України. А так теж не є і так не може розвязувати своїх відносин до неукраїнського населення України нарід, що має амбіції бути виновдовзі господарем тої землі, державним народом.

Господар не тільки кермує господарством, але також є відповідальний за добре почування всіх мешканців хати. А раз в цій українській хаті живуть постійно групи, що не говорять українською мовою, тільки російською, польською, жидівською чи другою, так український нарід, господар тої землі, відповідальний за їх рівне трактування, за добре почування в Україні всього населення України.

Сповняючи цю ролю господаря української землі, український нарід має повне право домагатися від усіх мешканців України льояльности супроти спільної української батьківщини. Тверда рука українського народу може спасти тільки на зрадників та на нельояльних громадян України, натомість всі благодати державного ладу мусять бути призначені для всіх льояльних громадян України без огляду на їх етнічну, чи мовну приналежність.

Такий державницький підхід прямо приневолює нас переводити ревізію самого поняття українця. Цю пробу перед двадцять кілька роками зробив визначний український історик та соціолог Вячеслав Липинський, для якого українцями є всі мешканці української землі, постійно в ній осілені та звязані інтересами тої землі без огляду на їх мову.

Жиючи століттями недержавним життям українців все більше склонні вважати за українців тільки тих, що говорять по українськи. Чи це правильно? Прецінь відомо, що й тисячі українців, говорячих по українськи, стягали на Україну цего вампіра людства, що має свою головну кватиру на Кремлі. Відомо, що ще й нині тисячі етнічних українців, себто тих, що говорять українською мовою, попирає червоного ворога України та ворога людства. Тисячі його прихильників ще й нині живуть в Америці, а вони говорять українською мовою. Отже сам факт, що хтось говорить українською мовою, далеко ще не є доказом його українськості льояльности, не говорячи вже про український патріотизм.

І навпаки, відомо нам з останніх трьох десяток літ критичних часів історії України, що були (й нині є) мешканці України, які самі або їх предки говорили по російськи, а вони стояли за права України та боронили її проти російського централізму та червоного насилля. Для прикладу згадаю тільки, що прапорова постать недавної української історії — Микола Хвильовий, це псевдонім — мав би бути з походження росіянином з України. Відомо, теж, що визначний комуніст Волобуєв по геройськім виступав проти економічного висисання України Москвою і за це був зліквідований, а він був з походження росіянином і був тільки територіяльним українцем.

Українська історія і в давніх часах Хмельниччини знає багато геройських типів, що були найкращими українськими патріотами, хоч не були з етнічних українців. За Мазепи з не-етнічних українців походив Пилип Орлик, гетьман на вигнанню та властиво перший український безкомпромісовий самостійник. Теж відомо, що з росіян походив Микола Костомарів, ідеолог Кирило-Методіївських Братчиків, першого політичного товариства в Україні, що ставило домагання Української Республики.

Це все нас переконує, що для справи визволення України не є найважнішою річчю українська мова її громадян, але патріотизм та відданість українській землі. Річ природна, що територіяльні українці ввійшовши в активне українське життя скоро приймають українську мову та стають етнічними українцями. Це тільки підтверджує правильність погляду, що на ділі українцем є кожен постійно поселений в Україні мешканець тої землі. Такий підхід мусить регулювати відношення українського народу до громадян України неукраїнського роду та неукраїнської мови.

Немає сумніву, що підхід до меншинного населення України без упередження притягне його ще більше до праці для спільної батьківщини та зробить з нього українських патріотів. Та зовсім друга справа відношення України до сусідів, до росіян чи поляків поза межами України. Український нарід мусить укладати своє відношення до своїх сусідів тільки на засадах взаїмності. Признає північний чи західний сусід України українському народові право вирішувати долю своєї землі, так відношення українського народу до північного російського чи західного польського сусіда буде доброзичливе та сусідське. Не на рідній землі, так поміж українським народом та народом російським чи польським мусять заіснувати стан конфліктів та ворожнеча. Іншого виходу бути не може.

Потішування себе мірами Злучених Держав Европи тоді, коли всі росіяни без вимику мають спільну лінію — не признавати українському народові права бути рівноряднім державним народом, може мати фатальні наслідки. Всякі федерації чи союзи мусять мати основні умовини: 1) щоб оба партнери себе вважали за рівних, 2) щоб оба партнери мали повне та свобідне право без якогонебудь натиску вирішувати своє політичне життя.

Бусолею для українського народу у його відношенні до всіх неукраїнців, живучих в Україні та поза Україною, мусить бути інтерес України як самостійної нації. В забуття мусить піти все минуле, на бік відсунені мусять бути всякі чуттєві упередження. Кожен льояльний мешканець України це український громадянин. Виказує він жертвенність для спільної батьківщини, так він український патріот.

Кожен сусід України так довго є добрим сусідом, як довго він не переступає граничної смуги української території. Посягає він по українське добро, — большевик він, чи небольшевик, тоталітарець чи демократ, православний, католик чи атеїст, він стає ворогом України, а український нарід не має з ним спільної мови.

Направа большевицького спустошення буде вимагати багато праці, одначе й на большевизм треба дивитися під кутом історії, як на болючий епізод, а не як на подію, яка мала склонювати український нарід відступати від своєї головної цілі — стати вільною та незалежною нацією.

УЛАС САМЧУК

СОНЦЕ З ЗАХОДУ

РОМАН.

49)

— Бачу. Знайоме. З Парижу... Отам, — Демо показує на вікно, що ледве тримається в орамленні ще одної руїни.

— „Збанкрутовані комівояжери" — бачить Кальчук напис передовиці. Старі дошки, солома, брудна ковдра і газета. Це вікно.

— Невже це касарня? — викрикує Демо, і його окуляри завертілись по всіх напрямках. Кількa погнилих гонтів задоволено трималися сухореброї стріхи „касарні". Мандрівники зупиняються. На подвір'ї стоїть два ряди молодих хлопців у різноманітних одягах. На дерев'яних кроснах буда, і з неї визирають ліхтарні струджених вантажних авт.

— Це наша армія, — каже Кальчук. — Та, що загрожує світові... Молодий, чорнявий, низького зросту Дюлич у новому січовому однострої, на якому блищать золоті ознаки, надуто командує: — Чота! Позір! Праворуч! Напрямок вихід — кроком руш!

Шляпнули десятки нечищених черевиків, і різноманітна колона слухняно хильнулась у напрямі виходу. — Пісню! — викрикнув походуючий Дюлич, загинаючи вправо.

Вирвався сирий, міцний голос, що одразу заявив:

Ой, видно село, широке село під горою!
Ой, там ідуть стрільці, січові стрільці до бою...
Хлопці ж бо то хлопці, як соколи!..

Демо підняв свою голову в окулярах без накриття і дивився. — Ха-ха-ха! Ха-ха-ха-ха! Гей! Дівчино, рибчино!... — летить і розбризкується на всі боки пісня. Демо все стоїть, все дивиться з піднятою головою. Кальчук дивиться на Дема. — А чому вони без зброї? — лунає згори запит. Зворушливі слова. Кальчук посміхається і шукає відповіді, ніби вона десь тут зовсім на досяг руки, але її не можна висловити.

— А де ж вони візьмуть зброю? — питає Кальчук. — Кажний, хто має зброю, — має для себе.

— Зворушливе! — вириваєтся між іншим у Дема. — Я ще такого не бачив. Але на них не треба дивитись. Їх треба тільки чути, — каже знічанацька Демо. — Вони, ті люди, зовсім не те, що бачить око... Це якась мовчазна віданість. Звідки вони?

— З усього світу. Всі прийшли сюди так само, як ви вчора... Це тільки мала групка. Отам за містом їх більше і, кажуть, вони вже там мають п'ять старих австрійських рушниць. Варта стоїть „з крісом". У дерев'яних бараках повно блощиць. Це тифозні бараки, у яких жили російські полонені минулої війни... Раз на день їм дають їсти і два рази чорну без цукру ячмінну каву.

Ха-ха! Ха-ха! Ха-ха-ха-ха! Гей!

Чути їх голос, що здалека видається звучнішим. На розі вулиці з балкону більшого будинку звисає синьо-жовтий прапор.

Рушили і пішли далі. Широкий, старанно вкритий чорним півдідком болотом майдан і посередині з двома сірої барви цибулинами церква. Йшли, здається, навздогад, але потрапили у дірку з назвою якогось Пастелія. Там трохи далі Січова молочарня.

— Тут, — каже Кальчук. Демо задер окуляри.

— Ще щось знов зі східньої екзотики, — каже він і входить до середини.

Тут уже Гаріс, Зорин, кількa січовиків з команди.

Знайомляться. Зорин уважно п'є свій чай з молоком і старанно жує устами намащений маслом ріжок. Демо вишукано сідає, поводить навкруги окулярами, ввічливо і коротко відповідає на питання. Гаріс розмазує слова, ніби сметану по терелі. Він не хоче зупинитись і веде далі історію свого годинника „Павел Буре". Починається вона в Уфі на Уралі. Здобув ту розкіш у якогось татарина, за старі чоботи, а той відібрав її від денікінця, що тікав від большевиків та спав з його донькою. Добрий годинник, з доброго срібла, з добрими камінцями. Був з ним у п'ятьох ГПУ, тікав через цілу Росію, переплив Дністер і навіть побував у руках румунського сігуранци. Нарешті ось тут і перейшов з ним пішки Татри...

Дальше буде).

Максим Подорожний.

СОВЄТСЬКИЙ ЗЛОЧИН НАРОДОВБИВСТВА У ВІННИЦІ

(Продовження)

9)

Встановлення тотожности трупів.

Встановлення тотожности трупів натрапляло на великі труднощі, бо тільки при відносно малій кількості випадків натраплено на документи та інші папери, які вможливлювали б ствердити тотожність трупа з цілою певністю. При трупах не знайдено теж ніяких вартісних речей чи біжутерії, що могло б допомогти при ідентифікації їх власників. Наостанці, теж самих трупів не можна було держати довго відкритими і дати цим можність пізнати їх з боку їх рідних і знайомих, бо трупи швидко розкладалися і їх треба було знову закопувати вже по місцевому християнському звичаю та у впорядкованих братських могилах. При цьому не можна поминути факту, що теж багато з місцевого українського населення ще під враженням терору НКВД воліли не шукати між цими трупами своїх рідних, одні з метою зберегти надії, що, можливо, їх там не було і вони ще колись вернуться, а інші ще самі зі страху перед НКВД. В кожному разі на підставі наявних доказів встановлено з цілою певністю тотожність 679 трупів.

Час поповнення злочину.

Переслухання рідних і знайомих зідентифікованих трупів виявили, що всі ці жертви тільки за дуже малими виїмками були заарештовані агентами НКВД в роках 1937 і 1938 та відставлені до поліційної тюрми в будинку НКВД або до міської тюрми у Вінниці. Майже всім рідним заарештованих в урядах НКВД тоді „вияснювано", що ті засуджені на заслання в далекі табори на приблизно десять років та без права кореспонденції. Ці вияснення НКВД давало в деяких випадках вже кілька днів після арешту, а в інших випадках аж після кількох тижнів а то й місяців. Точний час заарештування поодиноких жертв можна було встановити теж на підставі знайдених документів, головно протоколів переведеного агентами НКВД домашнього трусу іт.п. Підчас трусу агенти НКВД виготовляли протоколи в двох копіях, одну з яких вручували заарештованому а друга залишалася в урядових актах. Знайдені протоколи цілком покривалися зі зізнаннями свідків. Від часу арешту свідки вже ніколи більше не бачили своїх заарештованих рідних і теж нічого ані про них ані від них не чули, крім вияснення НКВД, що їх заслано в далекі табори без права листування. В 1943 році вони тих „засланих в далекі табори" знайшли і пізнали в масових могилах у Вінниці.

В тому самому часі, як переводжувано арешти та як НКВД вияснювало про висилку „в далекі табори", цілий ряд свідків зізнали про спостереження на трьох місцях розкопок та про нічні таємні транспорти з тюрми і будинку НКВД в „запретні зони" в яких опісля знайдено масові могили.

Три місця, на яких знайдено масові могили: овочевий сад, старе кладовище і парк, були тоді постійно під сторожею НКВД. Під їх наглядом тоді протягом дня копано ями, ночами туди заїздили прикриті полотнищами і неосвітлені вантажні автомашини і тоді ями знову прикривано. Кожного дня після того на тих місцях з'являлись вищі урядники НКВД та задержувались там деякий час.

Овочевий сад на передмісті Долинки, що до того часу належав одному громадянинові, був на коротко перед цими подіями зайнятий обласним НКВД і на весні 1938 року обведений високим на приблизно 3 метри парканом з дощок, в якому навіть щілини були закриті шматками полотна так що вони виключали будь який вгляд в те, що діється за парканом. Опісля на місці могил закладено цвітники та поширювано поголоску, що там лаштується діточий садок. Ці поголоски важко було погодити зі смородом гнилизни та дезинфекційних засобів, що тоді почав проникати з-за паркану. В „Парку культури і відпочинку" незадовго після того влаштовано цілий ряд споруд для дозвілля, включно з майданчиками до танців та гойдалками. Всі зізнання численних свідків покриваються в тих фактах. Тим самим злочин вбивства безсумнівно поповнено в роках 1937-1938. З цими висновками покривається теж результат незалежних судово - медичних дослідів, згідно з якими трупи мусіли лежати в землі щонайменше 4—5 років.

Місце злочину.

При цьому встановлено, що масового вбивства з правила доконувано на подвірю будинку НКВД у Вінниці, іменно в тій його частині, де воно цілком оточене гаражами. Ця частина подвіря, на яку немає вгляду з жадного боку, ще й тому добре підходила на місце переведення масових розстрілів, бо там перед одним гаражем є місце для миття автомашин та на якому можна було негайно змивати сліди крови. Під час розстрілів постійно гуділи мотори приготованих до транспорту трупів кількох вантажних автомашин, так що гук моторів приглушував відгомін стрілів з малокаліброової вогнепальної зброї. Проте, найшлися свідки, які припадково чули відгук поодиноких вистрілів.

Ці твердження не виключають, що поодинокі вбивства доконано в кімнатах будинку НКВД. На це вказують зізнання свідків про страшні знущання і тортури заарештованих при переслуханні, як теж факт, що велика кількість відкопаних жіночих трупів були цілком нагі. Треба припускати, що ці знущання і тортури в поодиноких випадках кінчалися розстрілом або вбивствами. Бо немає іншого вияснення до нагих жіночих трупів, як тільки припущення, що їх роздягнено, знасилувано і вбито в кімнатах комісарів НКВД. Не знайдено жадної точки зачіпу про можливість доконаних вбивств теж в будинку міської тюрми.

Як це виходить виразно зі зізнань свідків, самі масові могили не могли бути місцем розстрілів. Один свідок зізнав, що на дорозі після переїзду транспорту НКВД він відкрив присипані піском сліди крови. З того теж виходило б, що від будинку НКВД до місця масових могил перевожувано вже вбитих людей. Це стверджує теж факт знахідки тільки мало патронів на місцях розкопок і в могилах, що могли б свідчити про розстріли на місцях могил на більшу скалю. Тим самим, над могилами чи в могилах були вбиті тільки деякі особи, правдоподібно ті, що самі закопували трупів в ямах. Про це свідчить теж знахідка кількох трупів вже на верстві одягів, якою була прикрита головна маса трупів.

Подробиці вбивства.

На підставі зізнань свідків та логічних висновків зі знахідок при розкопках, кримінальна комісія могла відтворити теж приблизний образ довершення злочину вбивства. Призначені на вбивство жертви викликали з тюремних келій під позірною причиною транспорту „в дальші табори". В'язні збирали свої речі, якщо такі хто мав крім одягу на ньому самому, та виходили, не знаючи, що їх ведуть на заріз. Вивівши їх з тюремних келій, їх або на коридорах тюрми або в окремих приміщеннях зв'язувано та призначувано до „транспорту" — на кладовище. Опісля їх по одному чи гуртами виводили на замкнене з усіх боків гаражами тюремне подвіря, де вже гуділи мотори приготованих до транспорту автомашин. Серед гуку тих моторів, в'язнів одного за одним розстрілювано, пускаючи кулю в потилицю. Якщо одна куля не вистачала, в жертву стріляли ще другий, третій а то й четвертий раз. В багатьох випадках, як прострілений в голову в'язень впав на землю, але ще давав познаки життя, кат розторощував йому голову прикладом нагана. Вбиту жертву, що ще стікала кров'ю, кидали на автомашину і так аж доки не навантажено всіх авт. Тоді на вбитих до тих самих авт скидали ще їхню мізерію — клунки одягів та білля, що їх вони брали зі собою „в далекі табори". Навантажені свіжими трупами автомашини вирушали на кладовище і там трупів скидувано в приготовані за дня ями. На трупи вкінці скидувано привезений разом з ними їх одяг і тоді НКВД-исти вбивали ще на місці над ямами тих, що працювали при копанні ям та перевозі трупів і вже самі присипали ями землею. Знайдені на першому місці розкопок три окремі ями, наповнені тільки одягом, взуттям і документами, вияснюється тим, що ці речі належали вбитим жертвам, але їх відібрано їм при вступі в тюрму та переховувано в тюремних магазинах. Цих речей треба було позбутися рівночасно з людьми, щоби не викликати підозріння серед невтаємниченого в злочин тюремного персоналу. Призначених на розстріл в'язнів з міської тюрми теж раніше перевожувано до будинку НКВД і там їх розстрілювано. Зі зізнань свідків, які в тому часі сиділи у Вінницькій тюрмі, виходить, що в'язні цілком добре здавали собі справу, що того роду транспорти „в далекі табори" кінчаються на кладовищі. Звертається увагу на факт, що ані при трупах ані в їх одягах в жадному разі не натраплено на будь-які вартісні речі, що їх бодай деякі в'язні могли мати зі собою. Ясно, що ці вартості забирали собі кати в нагороду за їх „роботу".

На підставі розкопок і дослідження важко було встановити з цілою точністю рід зброї, що її вжито при розстрілах. Знайдені в черепах жертв снаряди та кілька патронів, знайдені на місцях розкопок, походили з малокаліброової вогнепальної зброї та могли бути вистрілені або з большевицької „гвинтовки", або з нагана. Ще найбільш правдоподібно, що кати при вбивстві користувались власне наганами, бо гвинтовки в таких випадках досить незручні. Про стріли з п'ястукової зброї свідчить теж факт, що на багатьох трупах знайдено знаки від приложення їх цівки зброї до самої голови. До висновку про вживання власне такої короткої зброї при розстрілах свідчать теж судово-медичні відкриття, головно щодо напрямку пострілів. Факт, що жертви були вбиті одні вистрілом в потилицю а інші вистрілом в шию, свідчить і переконує, що вбивства довершувала більша кількість катів, при чому ті, які стріляли в потилицю, мали найбільшу вправу та були без сумніву „спецами" в тій катівській роботі. Випадки, в яких жертви мали зв'язані руки в двох місцях, свідчать, що їх перед смертю ще зокрема тортуровано. Це саме відноситься до тих жертв, які мали на шиї петлі або затички в ротах. Факт, що велика кількість жіночих трупів, і то власне трупів молодих жінок, були цілком нагі а інші тільки в сорочках, не залишає жадного сумніву, що цих жінок ще безпосередньо перед смертю зганьблено.

(Дальше буде).

Д-Р ІЛЯРІЙ ФЕДЕЙКО

(1900—1949).

Недавно принесла „Свобода" сумну вістку про нову втрату у рядах українських фахівців-інтелектуалістів. В Канаді помер відомий український лікар спеціяліст хворіб вуха, горла і носа д-р Ілярій Федейко.

Покійний д-р Іл. Федейко прибув до Канади перед 10 місяцями. Спочатку не мав змоги виконувати свойого звання й взявся за працю нічного сторожа в гаражі. Коли ж по довших стараннях дістав вкінці місце лікаря в шпиталі — не стало його вже між живими.

Покійний, ще як студент медицини й член українського студентського товариства „Медична Громада" у Львові, був знаний як людина життєрадісна, товариська, з живим суспільним змислом. Одержавши диплом лікаря, як українець не мав змоги спеціялізуватися у окупованих поляками Львові. Тому виїхав до славного із своєї отоларингології Відня, де наполегливою працею опанував найкращі операційні та терапевтичні способи лікування хворіб вуха, горла й носа. По повороті до рідного Львова скоро здобув собі розголос і признання, сповнюючи свою фахову працю незвичайно совісно й вміло. Крім домашньої практики, д-р Федейко працював зовсім безкорисно в амбулаторії Українського Шпиталя ім. митрополита А. Шептицького, т. зв. „Народньої Лічниці". Перед його ординаційною кімнатою в амбулаторії Лічниці виждали численні пацієнти, що рекрутувалися з убогого українського, а часами теж і польського та жидівського населення Львова. Вони з признанням й любовю висказувалися про нього, як про лікаря, що однаково служив своїм знанням і здібностями безплатним, як і приватним пацієнтам, які приїжджали до нього з цілої Галичини. У Лічниці пок. д-р Федейко переводив операції включно до найбільших, можливих у хворобах вуха, нераз рятуючи загрожене вже життя хворого виключно своєю вмілістю, бо не було ще тоді ні пеніцилін, ні таких добрих сульфапрепаратів для поборювання інфекції, як їх маємо сьогодні.

Покійний був щирим українським патріотом, безпартійним, але з виразно державницьким наставленням та мужнім в обличчі небезпеки. Весною 1939 р. польська поліція облягла дім, де відбувався тайний Краєвий Конгрес Українського Студентства, з заміром захопити всі письменні матеріяли Конгресу і його резолюції, а всіх присутніх увязнити. В тім самім домі жив д-р Федейко й поки поліція вломилася до брами, студенти вспіли віднести до нього письменні матеріяли Конгресу, які д-р Федейко без вагання переховав з нараженням власної безпеки. Покійний, щирий ентузіяст змагань і поривів ідейної української молоді, лікував безкорисно б. українських політичних вязнів, викладав на вишкільних санітарних курсах, матеріяльно підпомагав усякі українські інституції, а найбільше українську дівочу ремісничу оселю, в організуванні якої багато трудилася його дружина. В тяжких роках 1939-41, як урядуючий тоді директор Українського Шпиталя, зберіг майно Народньої Лічниці майже в цілості.

В щоденнім житті пок. д-р Федейко визначався незвичайною товариською культурою. У поступованні з молодшими товаришами по званні був безпосередній, сердечний і все готовий помогти порадою, а навіть матеріяльно.

Ще треба згадати, що пок. д-р Федейко був членом Наукового Товариства ім. Шевченка.

Ненадійна смерть д-ра Федейка у цвіті віку глибоко вразила українську суспільність. Ще один характерний і високовартісний член української нації впав жертвою лихоліття, яке навістило Україну. Нехай легкою буде Йому канадійська земля, а цей скромний спомин хай буде китицею квітів на Його свіжу могилу від товаришів і знайомих.

Д-р Ярослав Макарушка,
Ню Йорк, Н. Й.

ЧИ ПІЗНАЄТЕ? ЦЕ Ж ДЖЕКІ КУПЕР!—Зправа це не так давня „дитяча кінова зірка" — Джекі Купер. Боже, як ті літа минають, скаже дехто, памятаючи Купера, як був малою дитиною, а тут оглядає його в товаристві його молодої дружини. Незабаром, як заповідають, побачимо його на правдивій сцені.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ, БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

Підготовка до перепису населення в 1950 року

Конституція Злучених Держав вимагає, щоб кожних десять років відбувався державний перепис населення — ценз. Головною метою перепису було встановити кількість представників до Конгресу від кожного стейту та визначити податки між стейтами. З часу першого перепису, що відбувся року 1790, статистична праця, звязана з переписом, все збільшувалася. Праці ставало більше не тільки тому, що зростало населення, але також тому, що збільшувалося число соціяльних та господарських питань, які ставили під час перепису. Чим більше поширювалася праця, тим більше часу вимагала підготовка до перепису. Вже тепер переводиться підготовка до перепису, що має відбутися в 1950 році.

Починаючи 1-го квітня 1950 року, поверх 150,000 осіб, висланих державним статистичним бюром, навідають яких сорок мільйонів мешкань від нюйорських апартаментів до ескимоських курінів з льоду на Алясці. Вони будуть збирати точні числа і факти про населення, яке правдоподібно сягає 150,000,000.

Крім того переписувачі мають обійти яких шість з половиною мільйонів фармерів, аби зібрати останні відомости щодо сільського господарства, включаючи до того заводнення та висушення. (Перепис сільського господарства переводиться кожних пять років, тому кожний другий припадає на час загального перепису населення).

Статистичний уряд тепер вирішує, які саме і скільки питань треба задавати при перепису. Різні організації та окремі особи надіслали до статистичного уряду сотки питань, які на їх думку треба питати при перепису. Остаточне рішення статистичний уряд робить за допомогою численних дорадчих технічних комітетів.

Деякі вибрані питання вже випробовувано на пробних переписах в різних частинах країни.

Крім рішення про питання, що їх мають задавати в часі перепису, статистичний уряд потребує біля одного мільйона мап з межами, вулицями, дорогами, фармами в кожнім з 200,000 цензусових районів. Ці мапи вже виготовляються. Аби помогти переписувачам, статистичне бюро буде мати до свого розпорядження при переписі 1950 року фотографії, зняті з літаків, тих дільниць, що переписувачі мають обслідувати.

Найбільшою справою в підготовці перепису є організування й вишколення великого числа місцевих керівників та переписувачів. Має бути встановлено від восім до девять соток місцевих статистичних бюр.

Перепис 1950 року буде сімнадцятим загальним переписом в Злучених Державах. За першого перепису, 1790 року, задавали лише пару питань. Переписи останніх часів подають ці відомости не тільки про кількість населення, але також про економічне та соціяльне положення.

Крім загального перепису населення через кожних десять років, статистичний уряд переводить деякі спеціяльні переписи. До них належать, помимо згаданого сільсько-господарського перепису, перепис виробництва (що переводиться тепер за 1947 рік) та торгівлі (що має переводитись цього року за 1948 рік). Житловий перепис — останній був в 1940 році — може бути переведений одночасово з загальним переписом населення в 1950 році, наколи сучасний Конгрес ухвалить це.

Загальна Рада.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ
ЧЛЕНІВ ЗЛУЧЕНОГО УКРАЇНСЬКОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ДОПОМОГОВОГО КОМІТЕТУ

Згідно з постановами статуту Загальні Збори членів Злученого Українського Американського Допомогового Комітету **відбудуться в суботу дня 7 травня і в неділю дня 8 травня 1949 в готелі „Аделфія" при Тринадцятій і Честнат вулицях у Філадельфії.**

Статут усталює два роди членів:
1) Члени активні: Організації, які платять річні вкладки в сумі $10.00 з активним і пасивним правом вибору до уряду,
2) Члени спомагаючі: Особи, які платять річні вкладки в сумі $5.00 з правом голосу в дискусії.

Кожний активний член-організація має найпізніше до дня 2-го травня 1949 повідомити канцелярію Комітету про вибір делегата, його ім'я і прізвище, його адресу, число посвідки вплаченої вкладки за 1948 рік і число посвідки вплаченої вкладки за 1949 рік.

Після провірення, кожний член дістане карту вступу.

Члени спомагаючі також мають повідомити канцелярію Комітету про свій намір присутности на Зборах, подаючи число посвідки вплаченої вкладки за 1948 і 1949 роки.

Нище поданий формуляр просимо витяти, виповнити і вислати до:

**UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE,
P. O. Box 1661, Philadephia 5, Pa.**

Наша Організація візьме участь в Загальних Зборах Злученого Українського Американського Допомогового Комітету у Филаделфії, в днях 7 і 8 травня 1949 р.

Назва Організації: ....

Адреса: ....

....

Ім'я і прізвище делегата: ....

Адреса: ....

....

Число посвідки вплаченої вкладки за 1948 рік: ....

Число посвідки вплаченої вкладки за 1949 рік: ....

На випадок, коли б якась Організація-член не дістала з яких небудь причин листовного повідомлення про Загальні Збори, ціє оголошення нехай послужить як офіціяльне.

ЕКЗЕКУТИВА ЗУАДКОМІТЕТУ У ФИЛАДЕЛФІЇ:
Адв. Іван Панчук, голова; **Микола Мурашко**, місто-голова; **Олена Лотоцька**, місто-голова; **Михайло Дубас**, скарбник; **д-р Павло Дубас**, секретар; **д-р Волод. Ґалан**, екз. директор.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МИШ.

Українська еміграція в боротьбі за волю українського народу.

Користаючи з побуту в Дітройті бувшого премієра Карпатської України, п. Юлія Ревая, Т-во ім. Володимира Винниченка запросило його на доклад про завдання старої і нової еміграції.

Зриви українського народу на Великій Україні і в Галичині 1917 і 1918 років, рівнож і на Закарпатті в 1938 році, доказують, говорив бесідник, що український нарід змагав до незалежности і соборности, але через навалу большевиків, денікінців, поляків, румунів і мадярів не мав змоги вдержати своєї держави. Аліянти, які не доцінювали змагань українського народу, погодились на поділ українських земель під чотирох окупантів. В останній війні большевицькі і гітлерівські ватажки нищили безпощадно майно і українській нарід. Вони вбивали і гнали українців на найтяжчі праці. Так згинуло поверх 15 мільйонів українського населення. Нема клаптика землі в Україні, з якого не було б наших людей на еміграції.

Большевицька диктатура створила соборну неволю українського народу. Правдива соборність довершена на еміграції, на чужині. Ніколи перед тим українська нація не дала ще стільки жертв і стільки посвяти і ніколи не була така сильна, як тепер. Тепер є два фронти: диктатура большевицька, що не бачить в людині нічого людського, і демократія, яка шанує гідність людини і дає їй змогу рішати про свою долю. Так само відноситься демократія і до народів.

На цілій кулі земській є нині наші українці. Сила і національна свідомість українського народу дуже зросла так широко, що тепер є кращі надії на творення власної і від нікого залежної української демократичної держави.

Референт має велику повагу і шану для нашої старшої еміграції в Америці та інших країнах. Стара еміграція створила еміграції за короткий час мільйонові інституції, церкви, народні доми і школи, яких майно виносить на сотки мільйонів долярів. Рівнож старша еміграція виховала нове покоління, з якого виходять американці і американки з українським духом, які вже забирають поважне слово в обороні братів і сестер наших в Україні.

За останніх 30 років українська нація дала багато доказів своєї зрілости і посвяти. Знов тепер сотки героїв кожного дня кладуть своє життя за українські ідеали. На міжнародній полі наша справа виглядає не так задовільно. Нам треба мати своїх Сковородів, науковців, культурників і здібних політиків, як амбасадорів по всіх країнах світу. Треба піддержати морально і матеріяльно, недавно створену в Европі Українську Національну Раду всіми українцями в цілому світі. Референт, що добре знає більшість членів У. Н. Ради, просить піддержати це українське представництво на еміграції і дати йому якнайскорше фінансову допомогу на державницьку працю. Завдання УНРади великі, тому даймо їм змогу їх виконати для добра українського народу та української держави.

Згадуючи про наших скитальників, які в другій війні опинились на тяжких працях і таборах і яких після війни кликали большевики на „батьківщину", референт додав, що всі знаємо, де опинились наші брати, що вернули. Їх забрали на далекий і холодний Сибір, не даючи їм змоги навіть глянути на рідні ниви, села і міста чи побачити своїх рідних, які ще остались живими.

Про тих, що живуть на скитанні треба також памятати і допомогти їм стати самостійними людьми і далі працювати теж і для української справи. Маємо здібних науковців, яким тяжко дістатись до Америки, але наші організації повинні б їх поодиноко стягнути до більших міст Америки і дати їм змогу праці.

Національне освідомлення нашого народу майже доконане діло, за виїмком малих, явищ, які можуть бути вирівнані аж у себе, в своїй хаті. При кінці п. Юлій Ревай пригадав науку нашого великого князя Ярослава Мудрого своїм синам: „Жийте в згоді, а як буде незгода між вами, то загинете ви і ввесь нарід. Як не буде свобідної України, не буде і свобідної Европи, не буде тоді й свобідної Америки, кінчив референт.

Доклад відбувся в Укр. Американським Осередку дня 1-го лютня 1949 р. Було 120 слухачів. Збірка принесла $52. Чистий дохід призначено на Українську Національну Раду в Европі.

Рівнож на цих зборах ухвалено одноголосно таку резолюцію: Українські Громадяни і Громадянки м. Дітройту, зібрані дня 1-го лютня 1949 р., проголошують: що будуть і надальше невпинно боротись за демократичні свободи українського народу на рідних землях, та за вільну і незалежну українську демократичну державу, яка б свобідно репрезентувала український нарід між іншими обєднаними народами світу, проти комуністичного імперіялізму, що прагне необмеженої влади над цілим світом і під диктатурою якого вже 30 літ стогне український народ, закріпощений в неволі.

В тій боротьбі за волю людини і за демократичні вільности закликаємо до повної згоди та солідарности всіх українських Громадян і Громадянок Америки, як теж і до моральної і матеріяльної підтримки Української Національної Ради, яка повинна організувати всі сили до боротьби.

Зборами проводив гр. В. Соболь, а секретарював Василь Цимбаліст.

ДІТРОЙТ, МИШ.

Концерт у честь Лесі Українки.

Свято Лесі Українки в нашій громаді входить у традицію завдяки відділам Союзу Українок Америки. Цього року його відсвяткували відділи 5, 31, і 61 СУА дня 20 лютого так дбайливо, як іще ніколи передтим. Треба зазначити, що зорганізовано комітет свята з трьох осіб представників трьох відділів СУ, до якого ввійшли пані: Будзал, А. Г. Білоус і панна Осоко.

У дні свята, 20 лютого, виповнили громадяни Українську Хату в такій кількості, якої ще в нас не бувало. Членка молодечого 61 відділу СУА, пані Пиндик, привітала приявних і візвала їх повстанням з місць вшанувати память Лесі Українки. Після того звісний хор Стефанії Андрусевич, всілі 50 осіб, відспівав гимни: американський і Союзу Українок з такою могутністю, що здавалося, що стіни залі не витримають. Тому, що хор складений з трьох секцій: дівочого, мішаного й мужеського, публика давала признання всім трьом секціям окремо, викликаючи їх на сцену. Враження таке, що бажалось би, щоб інші громади почули цей прегарний спів хору панни Андрусевич. Артисти-співаки, пп. І. Косіковський і С. Зола (пані Сливинська при фортепіяні), відспівали дует і солові пісні дуже природно й гарно. Реферат про Лесю Українку виголосила ново прибувша зі скитальщини пані Катерина Савка на повне вдоволення приявних. Пісні Української Повстанської Армії відспівали знані нам уже родини Стельмах і Захарків при звуці мандолін, а це творить таку красу, яку годі забути. Мимохіть нагадуються слова: „О ти, пісне, невмируща, ти цілюща водо! Ти виведеш рідний нарід з темряви на волю!" — Деклямація поезії Лесі: „Без надії буду сподіватись" — виголошена панею Захарків вийшла прегарно й сильно. Друга деклямація вірша Й. Біловуса виголошена панею Біловус вийшла теж яскаво й дістала гучні оплески.

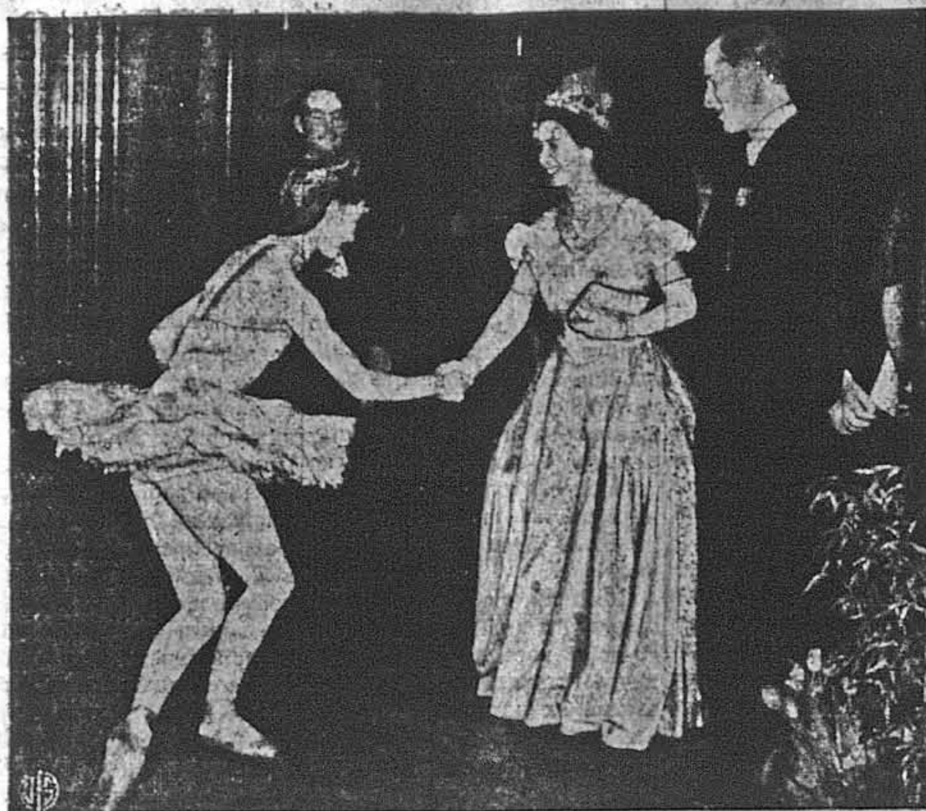
Молоденька гостя, Галя Мураль, місто-голова централі СУА, приїхала з Клівленду з рефератом в англійській мові. Вона вияснювала потребу запізнаймлення з українською літературою, а зокрема з творами Лесі Українки тим більше, що вже є переклади з українського на англійське. Панна Мураль говорила з переконанням як дитина українського народу і це почуття передала публиці, яка вміла дати вислів своїм думкам.

Тов. „Боян" під проводом Вол. Головчака вислало своїх найліпших танцюристів на сцену з відповідними продукціями для закінчення програми свята.

Поведінка публики була знаменита, бо всі заперли віддих підчас продукцій. Портрет Лесі Українки на сцену намалював артист Рунка з справжнім талантом. Аранжери були вповні вдоволені успіхом праці своєї й помічниць та помішників, які заздалегідь розпродали білети на концерт. Підчас концерту переведено збірку на видання творів Лесі Українки в англійськім перекладі. Збірка принесла $80. Побажання з жертвами наспіли від У. Демократичного Клубу й панства Медицьких з Толідо.

До жертв від клубу, Медицьких і панни Мураль (всі по $5) додано прихід з розпродажу білетів, разом $559, розходу було $159, чистого осталося $400, що їх вислано на видання творів Лесі Українки до централі СУА.

За Комітет Підготовчого Комітету Свята Лесі Українки:
А. Г. Білоувс, секр.

ПРИНЦЕССА І БАЛЕРИНА. — Зправа бачимо англійську престолонаслідницю, принцезу Елизабет, як витається з балериною (Мойра Шерер) по концерті, влаштованім в честь принцезни та її мужа, князя Единбурґського, що стоїть побіч своєї дружини.

ВІДГОМІН БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ БРЕХНІ НА „СВОБОДУ"

(Докінчення зі стор. 1-ої)

риканських діянь зарахував до підривних публікацій „заініційованих і контрольованих комуністами або під їх впливом", видав під час війни книжку „Саботаж", віддаючи в ній окреме місце наклепам на Український Народний Союз, на „Свободу" та її редактора д-ра Л. Мишуґу, що опісля було предметом окремих доходжень. У висліді цього Кан признався до брехні та разом з видавцями книжки відкликав її в окремому урядовому листі до „Свободи", зобов'язуючись рівночасно не поширювати тих брехнів дальше. Проте, на розправі в Парижі він знову з ними „гостинно виступив". У відповідь на це, „Свобода" негайно переслала заступникові Кравченка в Парижі фотостатичні документи, в яких Кан признається та відкликає свої брехні і наклепи на „Свободу" та її редактора. Це знову мало свій відгук під час процесу. Згідно з переданим в нюйорському „Новому Русскому Слові" з 17-го березня подрібним звідомленням з розправи, оборонець Кравченка, Метр Ізар, в своїй кінцевій промові для піддержки справи Кравченка заявив: „Кан, свідок обвинувачених, на якого вони поклали такі великі надії, два рази говорив нам авторитетним тоном про зв'язок Кравченка з Лукою Мишуґою, українським наці. Ми одержали письмо — я передаю його судові — в якому Кан вибачається перед Мишуґою за те, що він брехливо на нього доносив та запевняє його, що в другому виданні книжки Кана всі місця про Мишуґу будуть вичеркнені. От що варта ваш американський свідок.." Повідомлення і заява адвоката зробили глибоке враження, що аж приявні на залі заворушились.

Нові іміґранти

Українці, що приїжджають кораблем „Ирні Пайл" дня 20. березня 1949 до порту Ню Йорк за старанням Злученого Українського Американського Допомогового Комітету у Филаделфії:

Балабан Ярослав; Бальций Семен; Ванис Андрій, Богдана; Царик Дмитро, Анна, Теодор, Михайло, Пелагія; Чировський Леонід, Зеновія; Демінський Теодор, Михайлина; Гавур Андрій, Текля, Ольга, Ярослав, Розалія, Надія; Гарматій Микола, Марія, Ольга; Гриневич Євген-Ярослав; Іванців Михайло; Ярчишин Роман; Яцейко Григорій, Магдалина, Мирон; Юрків Михайло, Стефанія, Марія, Степан; Юсенів Лев, Ольга, Оксана; Каштелянич Яновій; Керницький Іван; Кіра Петро, Станислав, Анна, Ольга; Колодна Іван, Розалія, Іван, Євгенія; Ковалишин Іван; Козак Едвард, Марія, Юрій, Наталія, Ярема; Кременець Михайло, Анна, Ольга; Кулик Михайло; Курман Олександер; Кусен Осип, Софія, Мирон; Кузьо Нестор, Марія; Лаба Тимотей, Ольга, Роман, Лідія; Лехіцький Микола; Лесько Теодор, Стефанія, Ярослав; Литвиненко Григорій; Марашів Всеволод, Марія, Всеволод; Марущак Теодор, Ольга, Володимир; Мошуля Григорій, Анна, Михайло, Марія; Москва Яків, Магдалина; Михалюк Михайло, Надія; Остап, Валентина, Юрій; Онишкевич Роман, Зеновія, Зеновий; Орловська Дарія, Петрівський Михайло; Прийма Роман, Мирослав; Рожицький Володислав, Анна; Стангричук Катерина; Станько Ілія; Стецько Михайло; Субтельний Мирослав, Іванна, Орест, Оксана; Сидорак Микола; Синькович Юрій, Агафія; Тимченко Оксана; Вархоляк Дмитро, Кароліна, Галина; Ведмедик Іван, Люба, Віра; Вовчок Врониcлава; Завадієвський Богдан; Зубинський Ілія, Анна; Демчук Євгенія; Гавдіо Михайло; Сениця Павло, Мелянія, Іванна, Христина; Воробець Олекса; Левчук Ананій, Ярина.

ЩЕ ОДИН ПАШКВІЛЬ СОВЕТСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА АМЕРИКУ

Москва, 18 березня. — Вчора тут висвітлено вперше новий советський фільм „Зустріч на Лабі", темою якого є зустріч американських і советських військ в Німеччині. У фільмі повно наклепів і брехні проти Америки та американців, що їх таки представлено як „ворогів світового миру" і майже ворогів людства. Музику до фільму написав Шостакович.

ТАРЗАН, ч. 2055. Чи полишенана поталу смерти?

Коли Джена боролася, щоб звільнити себе...

...Редзік був задуманий у своїх злобних плянах і не завважав диму понад своєю головою, доки він його не окутав.

Перестрашений ревом далекого вогню, він подався взад.

„Відріж мене!" — крикнула Джена, коли Редзік перебігав попри неї. Одначе перестрашений трус пігнав у сторону моря.